

Krúdy Gyula:
A SZAMARAS FIÚ

Réges-régen, gyerekkoromban ismertem egy kisfiút, akinek egy kis csacsija volt. A fiút Palcsinak hívták, a csacsit meg Jancsinak.

Jancsi tetőtől-talpig fehér volt.

Palcsi szülei szegény emberek voltak. A kis fehér csacsit arra használták, hogy zöld szekérbe fogták és hordóban vizet hordtak vele a városba. A városban rossz ivóvíz volt a kutakban és a jó vizet messze földről kellett hordani. Mikor az ivóvízzel a városban jártak, akkor Palcsi hajtotta a fehér kis csacsit. A Palcsi apja pedig kinyitotta a kapukat és minden házba bekiáltott harsány hangon:

– Jó víz! Jó víz, eladó!

Akinek szüksége volt jó vízre, az csöbörrel vagy korsóval szaladt a szekérhez, ahol a Palcsi édesanyja mérte a vizet a hordóból. Egy liter víz egy krajcár volt. Mire egy utcán végimentek, akkorra sok krajcár gyűlt össze a Palcsi édesanyja kötőjében, a hordóból pedig kifogyott utolsó cseppig a víz.

Palcsi ekkor megfordította a csacsit és a zöld szekérrel hajtott visszafelé a folyóhoz, ahonnan a vizet hordták. Visszafelé gyorsabb volt az út, mert nem kellett minden háznál megállni és a vizes hordó is üres volt.

A fehér csacsi ilyenkor gyorsan szedegette a lábát, Palcsi pedig büszkén ült a kocsis helyén. A csacsi lába nyomán por szállt fel az országútról, Palcsi azt hitte, hogy a táltos se vágtat gyorsabban, mint az ő fehér csacsija.

A folyóból megtöltötték a hordót vízzel és visszamentek a városba. De, haj, olyan lassan mentek, mint a csiga-biga. Ha a csacsi néha elfeledkezett a réguláról és meg-rántotta a zöld szekeret, akkor a víz kilocsant a hordóból, a Palcsi apja pedig kiabált a szekér mellett. A városba érve, kezdődött a régi nóta. A Palcsi apja minden kapun bekiáltott:

– Jó víz! Jó víz, eladó!

A házakból csöbrökkel és korsókkal siettek ki. A víz pedig elfogyott a hordóban, hogy a krajcárkák megsokasodjanak a Palcsi anyjának a kötőjében.

Néha tízszer is megfordultak egy nap a városban és a folyón, és a vizes hordó mindig üresen került haza.

Egyszer azt gondolta ki a Palcsi apja, hogy ő bizony nem fordul annyit a városból a folyóig, ami nagyon messzire volt. Azt gondolta, hogy ha egyszerre két hordó vizet rak fel a zöld szekérére, akkor több pénzt is keres, és nem kell annyi sokat lótnifutnia.

Igen ám, de nem számított a fehér kis csacsi erejével. Föltette a két hordó vizet a zöld szekérre, de a kis csacsi hiába próbálgatta megindítani a szekeret, nem tudta.

Palcsi bízta a csacsit:

– Jancsikám, drága kedves Jancsikám, szedd össze az erődöt, menjünk a vízzel hamar.

A kis csacsi erőlködött, aztán nagy kínnal megindította a zöld kocsit. Bezzeg még olyan gyorsan se mentek, mint máskor. A kis csacsi lépten-nyomon elakadt a rossz

úton és kín volt nézni az erőlködését. Végre Palcsi is leszállt a bakról, hogy könnyebb legyen a Jancsi terhe.

Így aztán elértek a városba, el is adták a vizet az utolsó cseppig, de a fáradt csacsi bizony nem poroszkált oly vígan visszafelé, mint máskor.

Akkor azt mondta a Palcsi apja:

Eladom ezt a gyöngé állatot és veszek helyette lovat. Nem érdemli meg a kosztját az a lusta számár.

Palcsi erre nem mert szólni semmit, csak két nehéz könnycsepp gördült végig az arcán.

Ha Jancsit eladják, akkor eladhatják őt is Kocsisnak Jancsi mellé. Mi lesz ő Jancsi nélkül? Ez a fehér kis csacsi volt az ő játékos pajtása. Szinte együtt nőttek fel. Palcsi éjjel ott aludt, ahol a Jancsi, vasárnap délután pedig, amikor nem kellett vizet hordani, a Jancsi hátára ült és úgy nyargalt végig a mezőkön, mint a szél.

A mezőn kezdődött aztán csak a játék!

Jancsi leheveredett a fűbe és vidáman hengergőzött. Miközben folyton azt kiabálta:

– Iá, iá, iá!

Palcsi is lefeküdt a fűbe és ő is kiabált:

– Iá, iá, iá!

Jancsi aztán elkezdett futni, Palcsi utána. Jancsi futott az árnyékos erdőig, ott legelezett estig, Palcsi a fák alatt hallgatta a madarak énekét.

De most mér ennek vége lesz, ha Jancsit eladják.

Hiába sírt Palcsi. A fehér kis csacsit kihajtották a hetivásárra és nem hozták vissza, hanem hoztak helyette egy haragos tekintetű lovat.

Palcsi fogta magát és elment a csacsit keresni.

Már akkor este volt és Palcsi a házak mellett surrant el a sötéttségben.

Néha megállt és halkán kiáltotta:

– Iá, iá, iá!

De senki se felelt a hívásra.

Így bejárta az egész várost, minden ház mellett megállt és iá-t kiáltott. De sehonnan se kapott feleletet. Már a város legutolsó házához ért, ahol a koldusbíró lakott. Nagyon kis ház volt ez. Minden ablaka kicsiny. Szalmafedelét pedig félrecepta a szél, a vihar.

Palcsi itt megállt, hogy még egy utolsó iá-t kiáltson.

Ahogy elhangzott a kiáltás, belülről felelt a jól ismert hang:

– Iá, iá, iá!

– Itt van az én fehér csacsim – mondta magában Jancsi nagy örömmel.

Igen ám, de most mit csináljon? A kapu be volt zárva, nem mehetett be a csacsihoz. A csacsi pedig, ahogy Palcsi hangját meghallotta, folyton ordított örömeiben az istállóból.

Palcsi nagy bátran megzörgette a kis ház kapuját.

A zörgetésre kijött egy öregember.

– Mit akarsz? – kérdezte.

– A csacsit keresem – mondta Palcsi. – Kocsis szeretnék lenni a csacsi mellett. Úgy vigyáznék rá, mint a két szememre. Kérem szépen, fogadjon fel, bácsi, kocsisnak a csacsi mellé.

Az öregember végignézett Palcsin.

– No jó, felfogadlak – mondta az öreg –, de aztán vigyázz a csacsira.

Több se kellett Palcsinak. Futott az istállóba. Ott volt a fehér csacsi. Palcsi örömeben megölelte és összecsókolta. A csacsi pedig, mivel egyebet nem tehetett, folyton ordított:

– Iá, iá, iá!

Palcsi lefeküdt a szalmába és karjával átölelve a csacsi hátát, elaludt.

Így találták meg a szülei, akik reggel keresésére indultak. Az apja visszacserélte a koldusbíróval a lovat a csacsiért, Palcsi pedig tovább hajtotta a zöld kocsiról Jancsit.

Ez a kis szamaras fiú története.

(1901)